

**ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ  
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ**

УДК 371.13 : 172.15 : 78.001.5] : 378.035(477)(045)  
DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.326151>

**Ірина Дікун**, кандидат педагогічних наук,  
старший викладач кафедри мистецьких дисциплін  
КЗВО “Барський гуманітарно-педагогічний коледж  
імені Михайла Грушевського”

**Мирослава Качур**, кандидат педагогічних наук, доцент,  
вчений секретар Закарпатського інституту  
післядипломної педагогічної освіти

**ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ  
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ПРАКТИЧНОЇ  
ПІДГОТОВКИ**

У статті представлено авторське тлумачення сутності поняття національно-культурної ідентичності, його змістово-структурні компоненти. Обґрунтовано необхідність українознавчого спрямування змісту професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва як чинника формування національно-культурної ідентичності. Особливу увагу приділено освітньо-пізнавальній, пошуково-дослідницькій, художньо-творчій діяльності студентів під час культурологічної практики, що сприяє усвідомленню національно-культурної приналежності, вихованню патріотизму як ключових засад формування національно-культурної ідентичності особистості майбутнього фахівця.

**Ключові слова:** національно-культурна ідентичність; патріотизм; українознавче спрямування професійної підготовки; культурологічна практика.

**Лит. 8.**

**Iryna Dikun**, Ph.D. (Pedagogy), Senior Lecturer of the  
Art Disciplines Department, Pedagogical Faculty,  
Municipal Institution of Higher Education  
“Bar Humanitarian Pedagogical College named  
after Mykhaylo Hrushevskiy”

**Myroslava Kachur**, Ph.D. (Pedagogy), Associate Professor,  
Academic Secretary of the Transcarpathian Institute of  
Postgraduate Pedagogical Education

**FORMATION OF NATIONAL AND CULTURAL IDENTITY  
OF FUTURE MUSIC TEACHERS IN THE PROCESS OF PRACTICAL TRAINING**

The article deals with the problem of forming the national and cultural identity of future music teachers in the process of practical training. The authors consider national-cultural identity as a component of national identity, which characterizes the individual's awareness of his/her own belonging to the national-cultural space of his/her country, acceptance of its customs and traditions, and behavioral patterns based on patriotism and national dignity. The author presents the structural components of national and cultural identity: cognitive-semantic, emotional-value and activity. It is noted that the formation of national and cultural identity is a dynamic process that depends on age characteristics, socio-cultural environment and pedagogical influence. It is emphasized that the formation of national and cultural identity is actualized as a result of students' active interaction with cultural objects.

The authors substantiate the need to fill the educational process with national cultural, historical and ethno-cultural content. It is noted that the cultural approach in the process of practical training determines the formation of the national and cultural identity of future music teachers as an integral part of patriotism. The purpose, tasks, and functions of cultural practice are defined. The importance of organizing educational cultural practice on the basis of artistic local history is emphasized. Particular attention is paid to the introduction of modern forms of event-based learning (master classes, art forums, art festivals, workshops, art exhibitions, musical performances), museum and pedagogical and project technologies, the use of problem-based and heuristic methods, and the encouragement of independent research.

**Keywords:** national and cultural identity; patriotism; Ukrainian studies direction of professional training; cultural practice.

**П**остановка проблеми. Складна реальність війни, яку проживає Україна в умовах повномасштабної агресії РФ, актуалізує проблему національно-культурної ідентичності, що набуває виняткової значимості у контексті патріотизму, збереження нації, її автентич-

ності, звичаїв та культури, об'єднання українців довкола національної ідеї і відповідальності за долю своєї держави. Ще донедавна на тлі глобалізації, інтеркультурних взаємодій та інтенсивних інтегративних процесів людства тенденцією в багатьох сферах життя, в тому числі й освіти, була над-

мірна увага до полікультурності, міжкультурних і кроскультурних комунікацій, культурної асиміляції, що зумовило дефіцит власної “українокультурності”, спричинивши загрозу національній безпеці України.

Сьогодні державна політика у сфері освіти визначає загальними засадами і одним із ключових принципів освітньої діяльності “виховання патріотизму, поваги до культурних цінностей українського народу, його історико-культурного надбання і традицій” [4]. А отже, сучасний вчитель, якого потребує Нова українська школа – це вчитель-патріот, який усвідомлює свою приналежність до українського народу, долі країни, є носієм української мови і культури, здатний не лише прийняти духовні надбання нації, а й примножувати їх разом зі своїми вихованцями, що актуалізує значимість формування національно-культурної ідентичності майбутніх учителів.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** До питання національно-культурної ідентичності зверталися вітчизняні філософи М. Драгоманов, В. Кремень, І. Огієнко, Г. Філіпчук; у психологічному вимірі аспекти національно-культурної ідентичності досліджували І. Бех, С. Бойко, М. Боришевський, Н. Висоцька, В. Роменець; в педагогічному дискурсі теоретичні засади формування національно-культурної ідентичності обґрунтували І. Газіна, О. Докукіна, К. Журба, В. Кузь, Т. Потапчук, Р. Сойчук.

У мистецькій освіті представлена дефініція розглядалася в контексті таких категорій як духовність (В. Андрущенко, І. Зязюн, С. Кримський), світогляд (Л. Левчук, Л. Паньків), ціннісні орієнтації особистості (Г. Падалка, О. Реброва, О. Рудницька), патріотичне виховання дітей та молоді (Т. Анікіна, Т. Гавлітіна, О. Стьопіна, О. Гурін), естетичне виховання (О. Комаровська, Л. Масол, С. Нічкало, О. Отич), культурологічна підготовка здобувачів вищої освіти (Л. Зеліско, Л. Руденко, О. Шевнюк, О. Щолокова) та інші.

Сучасна педагогіка мистецтва розглядає національно-культурну ідентичність як найвищу цінність освіти, що є ключовою у досягненні її найвищої мети – формування культурної особистості.

Мистецтво як форма культури, найбільш повно і довершено виявляє свій етнонаціональний потенціал у системі “мистецтво – нація”, віддзеркалюючи національний світогляд, характер, ментальність народу, що робить його дієвим і потужним чинником виховання духовності, патріотизму та моральних цінностей особистості. Саме на учителів мистецьких дисциплін покладається особлива місія – збереження, трансляція та примноження унікальних традицій української культури, актуалізуючи питання формування національно-культурної ідентичності в процесі професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

**Мета статті** – дослідити проблему формування національно-культурної ідентичності майбутніх

учителів музичного мистецтва в аспекті їх практичної підготовки, зокрема в процесі навчальної культурологічної практики.

**Виклад основного матеріалу.** Зауважимо, що тлумачення сутності поняття “національно-культурна ідентичність” безпосередньо пов’язано із дефініцією “національна ідентичність”, яка в загальному розумінні інтерпретується як ототожнення особистістю себе з національною спільнотою на основі стійкого емоційного зв’язку, що виникає у результаті сформованої системи уявлень щодо традицій, культури, мови, політики, а також прийняття групових норм і цінностей; головним ідентитетом національної ідентичності вважають національну свідомість [6]. Зміст національної ідентичності складають ідейні та ціннісно-сміслові культурні характеристики певного суспільства, які визначають світоглядні уявлення, ставлення, вчинки людей. Повна інтеріоризація людиною цих культурних цінностей, вибору і здійснення культуровідповідного способу життя та поведінки стають базовими засадами для національно-культурної ідентичності особистості.

Національно-культурну ідентичність розглядають як соціоособистісний конструкт, що, з одного боку, відбиває національний й культурний досвід певного народу, а з іншого – передбачає ототожнення особистістю себе з певною нацією, сприйняття себе й інших як носіїв національних якостей, сформовану національну Я-концепцію [3, 17–20]. Ціннісними засадами національно-культурної ідентичності визначають освіченість, вихованість, моральність і патріотизм українців.

На думку науковців І. Беха, К. Журби, національно-культурна ідентичність підлітків виявляється у суб’єктивному переживанні належності до українського народу, нації, свідоме прийняття його моральних цінностей, що характеризується ототожненням і формуванням відповідної національної Я-концепції, що виявляється у власній самоповазі, національній гідності, умінні користуватись правами і свободами, справедливості, відповідальності, любові до України та бажанні пов’язати свою долю з долею України. Вчені наголошують на першочерговості самовизначення особистості, що опирається на “коріння” родини, країни, народу [7, 14–16].

Отже, національно-культурну ідентичність розглядаємо як складову національної ідентичності, що характеризує усвідомлення особистістю власної належності до національно-культурного простору своєї країни, прийняття її звичаїв та традицій, моделі поведінки на засадах патріотизму і національної гідності.

До структури національно-культурної ідентичності віднесемо компоненти: когнітивно-смісловий (синтезує знання про національну культуру, історію, мову, традиції, символіку свого народу і забезпечує усвідомлення власної національної прина-

## ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

лежності до них); емоційно-ціннісний (розкриває мотивацію, визначає ставлення, ступінь прихильності до національних цінностей і передбачає вияв почуття гордості за національну культуру, любові до Батьківщини, шанобливого ставлення до культурної спадщини, національної символіки, звичаїв та обрядів, рідної мови, переживання національного і культурного єднання “Я-Українець” – “Ми-Українці”); діяльнісний (зумовлює життєву активність особистості, модель поведінки відповідно до національних цінностей на благо свого народу, країни, визначає дії у збереженні та трансляції культурних надбань свого народу).

Формування національно-культурної ідентичності є динамічним процесом, який залежить від багатьох чинників, таких як вікові особливості психічного розвитку, вплив соціального середовища, історичних обставин та культурних факторів.

Студентський вік характеризується сенситивністю й інтенсивністю розвитку свідомості, яка актуалізується у результаті активної взаємодії (художньої комунікації, творчої діяльності) з об'єктами культури. Опанування майбутніми фахівцями культурного досвіду, національних цінностей залежить від характеру та інтенсивності впливу етнічних елементів на особистість у процесі навчання. Відтак, домінантним вектором вибудови змісту професійної підготовки майбутніх фахівців повинен стати україноцентризм, що актуалізує українознавчу спрямованість освітнього процесу, насичення його національним культурно-історичним та етнокультурним змістом з метою виховання особистості як носія і творця національної культури, патріота, який любить, береже і примножує національно-культурний спадок своєї країни. Українознавчий компонент розкривається як на концептуальному рівні, так і в культурних практиках, у процесі живої творчості, у хорових і танцювальних колективах, фольклорних гуртках, студентських театрах, дизайні приміщень тощо [8, 127].

Українознавче спрямування професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва потребує удосконалення змістового наповнення її практичної складової, зокрема, культурологічної практики.

У системі фахової підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва педагогічна практика представлена єдністю основних видів навчально-виробничих практик, які інтегрують зміст усього навчання, охоплюють основні напрями майбутньої художньо-педагогічної діяльності і базуються на принципах системності, наступності та неперервності освітнього процесу у закладі вищої освіти. Спільною рисою усіх видів практик є творчий характер та педагогічна спрямованість [2, 80].

Культурологічна практика – одна із сучасних форм модернізації системи вищої освіти, яка спря-

мована на формування світоглядних основ та культурологічної освіченості майбутніх учителів. Генералізованими функціями культурологічної практики є: навчальна, розвивальна, виховна, діагностична, адаптаційна. Специфічними функціями виокремлюємо: гедоністичну (задовольняє естетичні потреби і збагачує естетичні переживання у процесі ознайомлення з культурно-мистецькою спадщиною, викликає емоційне захоплення і сприяє стійкій мотивації щодо пізнання національної культури); комунікативну (забезпечує активну діалогову художньо-емоційну взаємодію з творами мистецтва, міжособистісне спілкування, що стимулює розвиток креативних, творчих здібностей); культуротворчу (усвідомлення власного соціально-культурного життя, у якому розкривається унікальне особистісно-професійне “Я”, відбувається самовизначення в культурно-мистецькому просторі, самореалізація на основі культурних пріоритетів, духовного ідеалу, формується мотивація до культурного саморозвитку).

Метою культурологічної практики майбутніх учителів музичного мистецтва є формування світоглядних основ шляхом активізації процесів їх культурної самореалізації та саморозвитку, вияву художньо-творчого потенціалу в процесі ознайомлення з культурними цінностями України, свого регіону [2, 133].

Культурологічний підхід у процесі практичної підготовки зумовлює формування національно-культурної ідентичності майбутніх учителів музичного мистецтва – невід’ємної складової патріотизму, сутність якого тлумачимо як “стійке соціально-психологічне утворення, складну інтегральну якість особистості, яка характеризує її ціннісне ставлення до Батьківщини в органічній єдності національно-етнічного та національно-громадянського аспектів і проявляється в культуротворчій діяльності” [5, 7]. Такий підхід спрямовує “концентрацію уваги на здатності й потребі особистості відтворювати соціально-культурний досвід певної спільноти – етносу, народності, національності – в загальнолюдській культурі. Через механізм духовного привласнення етнокультурних цінностей та пізнавальну й художньо-творчу самореалізацію людина опановує соціально-культурний досвід” [5, 7]. Тому у формуванні національно-культурної ідентичності майбутніх педагогів важливо не тільки організувати емоційно-пізнавальне забарвлення сприймання культурних цінностей, а й стимулювати активну діяльність студентів, використовуючи соціокультурне довкілля – фольклор, мистецькі цінності, пам’ятки історії та культури, природні ландшафти, інші естетичні чинники.

Отже, провідними завданнями навчальної культурологічної практики треба визначити: розширення знань з української національної культури; накопи-

## ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-КУЛЬТУРНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ПРОЦЕСІ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

чення практичного естетичного досвіду під час ознайомлення з культурно-мистецькою спадщиною рідного краю, країни; виховання патріотизму, національної гідності у процесі ознайомлення із надбанням української культури; збагачення професійної діяльності знаннями щодо національної культури і мистецтва; розкриття, розвиток та вдосконалення креативних, творчих здібностей студентів; сприяння ретрансляції національної культури, збереженню культурно-історичної пам'яті; підвищення рівня загальної культури та якості освіти майбутніх фахівців.

Організація навчальної культурологічної практики враховує різноманітність культурно-крайових, історично-регіональних особливостей функціонування закладу вищої освіти ("українознавчо-регіональний компонент"), що передбачає знайомство майбутніх фахівців з локальною культурою регіону. Організація практики на засадах художнього краєзнавства забезпечує природне входження студентів у культурно-мистецький континуум спадку рідного краю, прийняття його "розумом і серцем" (В. Сухомлинський), уможливило культурний саморозвиток та самопізнання у взаємодії зі своїм народом: "Кожен повинен пізнати свій народ і в народові пізнати себе" (Г. Сковорода).

Культурологічна практика стане особливою подією у житті здобувачів освіти, якщо до її змісту включити сучасні форми подієвого навчання, наприклад, відвідування майстеркласів, арт форумів, мистецьких фестивалів, воркшопів, художніх виставок, музичних імпрез тощо. Участь студентів у таких мистецьких заходах стане практичним майданчиком для спілкування, обміну досвідом, допоможе визначити спільні смисли, цінності та інтереси. Залученість до активного діалогу з професійними й аматорськими художніми колективами, мистецтвознавцями, фольклористами, етнографами, сучасними митцями стане для майбутніх фахівців прикладом для наслідування, відданості і любові до української культури, фактом побаченого і пережитого, що залишить глибоке враження, сприятиме не тільки професійному становленню, але й усвідомленню власної причетності до культурного простору рідного краю.

Навчальна культурологічна практика передбачає розширення знань на міждисциплінарній основі, збагачення мистецького тезаурусу майбутніх фахівців. "Вихід за межі" мистецтва відбувається під час відвідування музеїв, культурно-історичних та архітектурних пам'яток, що забезпечує формування національно-культурної ідентичності на засадах історичної правди, національної пам'яті. Під час таких екскурсій важливо забезпечити адекватне усвідомлення студентами нової інформації, допомогти їм відчувати власну приналежність до української культури, її історії, традицій. Доречними стануть методичні прийоми роботи, як от: емо-

ційного занурення в контекст історії рідного краю через пізнання життєпису митця (уявне перенесення, ідентифікація себе із композитором, прийняття його громадянської, творчої позиції в контексті особливостей соціокультурного, політичного життя країни); порівняння культурного минулого та сучасного (аналіз та обговорення причин змін в українських традиціях тощо).

Музейний простір володіє унікальним аудіовізуальним, емпатійним впливом, що робить його дієвим інструментом педагогічного впливу, оскільки емоційно-пережита, позитивно опочуттєвлена інформація, отримана під час екскурсії, наповнюється особистісним смислом, приймається і привласнюється людиною, ідентифікується як своя (І. Зязюн). Використання під час музейної екскурсії проблемно-евристичних методів (проблемних запитань, дискусії, критичного аналізу, "рольових ігор", аналізу ситуацій, асоціацій, порівняння) має спрямовуватися на виявлення думок, оцінних суджень майбутніх учителів щодо усвідомлення себе як українців, здатних брати участь у культуротворчих процесах свого краю і впливати на них.

Важливу роль у формуванні національно-культурної ідентичності відіграє науково-дослідницький підхід в організації змісту культурологічної практики, що активізує використання студентами дослідницьких методів і формує їхню дослідницьку компетентність. Тому до змісту практики необхідно включати завдання для самостійного дослідження здобувачами освіти специфіки культурно-мистецьких процесів рідного краю, особливостей стилю композитора, художньо-образної мови мистецтва, зв'язків мистецтва з майбутньою професією.

Повноцінне сприйняття і розуміння мистецтва – це майстерність, якої необхідно вчитися. Зміст художніх творів складають не лише образи, а й те, що стоїть за ними – переживання композитора, його світогляд, вплив епохи тощо. Під час практики варто скористатися методом створення культурного контексту і скерувати роботу студентів на цілеспрямований пошук додаткової інформації з офіційних Інтернет-ресурсів культурних установ, архівного фонду. Цікавим стане впровадження прийому "Експрес-повідомлення" як логічного продовження обміну новою інформацією, що передбачає чітку, лаконічну інформацію студентів про найяскравіші факти з життя композитора, історію створення твору, знаменні дати, згадки про музичні події, повідомлення про нагороди, перемоги, досягнення в культурному та мистецькому житті краю тощо. Така пошукова робота вимагає використання тематичних додатків для смартфонів, сайтів електронних наукових бібліотек, нотних та графічних редакторів тощо. Результати науково-пошукової роботи студенти можуть представити у традиційній формі написання тез, есе, нарису, доповіді, виступу

під час “круглого столу” чи дискусії, а також презентувати як творчий відеопроєкт, буктрейлер, репортаж, фотоісторію, розроблений маршрут, квест, відеофільм, що демонструватиме креативне вирішення ними навчальних та професійних завдань.

Навчальна культурологічна практика на засадах художнього краєзнавства реалізує принцип педагогічної спрямованості, сприяє усвідомленню педагогічного потенціалу мистецтва, оскільки зібрані в процесі практики матеріали студенти будуть успішно використовувати в освітньому процесі, під час проведення уроків, виховних заходів, концертних виступів, в музично-просвітницькій діяльності, мистецьких проєктах, де вони знайомлять слухачів із життям та творчістю композиторів, митців рідного краю, розповідають та виконують їх твори, демонструючи готовність професійно транслювати надбання української мистецької спадщини.

Важливо пам’ятати, що формування національно-культурної ідентичності базується на чуттєвому досвіді. Культурні цінності, що раціонально сприймаються студентом під час практики, можуть стати частиною його свідомості, проте трансформуватися в особистісну сферу і стати мотивом професійної діяльності вони можуть лише за умови їх переживання. Саме тому у роботі зі студентами необхідно апелювати до їхніх емоційно-чуттєвих вражень, міркувань та оцінних суджень, що мають особистісний зміст і значущість.

**Висновки.** Таким чином, відзначимо: українознавче спрямування професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва є вагомим чинником збереження та розвитку національного культурного середовища, дієвим фактором національно-патріотичного виховання. Актуалізація в процесі культурологічної практики пізнання майбутніми фахівцями історії, культури, звичаїв та сучасного життя рідного краю шляхом вивчення його культурно-мистецької спадщини, впровадження сучасних форм подієвого навчання, музейно-педагогічних та проєктних технологій, спонукання до концертно-виконавської, дослідницької діяльності, творчої самостійності та креативності сприятиме формуванню національно-культурної ідентичності майбутніх фахівців. Вектор освітньо-пізнавальної, пошуково-дослідницької, художньо-творчої діяльності студентів повинен спрямовуватися на пробудження їхніх особистісних смислів, адекватного емоційно-ціннісного ставлення до мистецтва, створення позитивного образу рідного краю, любові до свого народу і рідної землі, що виховує почуття патріотизму, забезпечує формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва в майбутньому залучати своїх вихованців до світу цінностей національної культурно-мистецької спадщини.

Подальших пошуків потребує розробка технологій формування національно-культурної ідентич-

ності майбутніх фахівців у контексті співробітництва з культурними закладами регіону / країни, творчої співпраці зі студентсько-викладацькими колективами закладів вищої освіти різних регіонів України та проведення спільних мистецьких проєктів, де молодь зможе долучитися до духовних надбань культурної спадщини України.

#### ЛІТЕРАТУРА

1. Атрошенко Т., Зданевич Л. Аксиологічний підхід у формуванні полікультурної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. *Молодь і ринок*. 2021. № 2 (188). С. 6–11.
2. Дікун І.А. Формування досвіду творчої діяльності майбутніх учителів музики у процесі педагогічної практики : монографія. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2019. 242 с.
3. Желанова В.В., Матвієнко О.В. Національно-культурна ідентичність особистості: сутність і структура. *Інноваційна педагогіка*. 2022. Вип. 49. Том 1. С. 17–20.
4. Закон України “Про освіту”. URL: <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/>
5. Качур М.М. Патріотичне виховання молодших школярів засобами художнього краєзнавства : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Київ, 2010. 20 с.
6. Стегній О.І. Національна ідентичність. *Енциклопедія Сучасної України*. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. URL : <https://esu.com.ua/article-71062>
7. Утвердження української національної та громадянської ідентичності : монографія / К. Журба, І. Бех, С. Бойко, В. Євтушок, С. Гаряча, Л. Канишевська, І. Кучинська, С. Кучинський, О. Лісовець, І. Нестайко, Л. Павлова, В. Рагозіна, О. Рейпольська, Н. Сеньовська, С. Толочко, С. Федоренко, І. Шкільна, В. Ясько ; за заг. ред. К. Журба, О. Рейпольська. Київ : “Компрінт”, 2024. 232 с.
8. Шевнюк О.Л. Культурологічна освіта майбутнього вчителя: теорія і практика : монографія. Київ : НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2003. 232 с.

#### REFERENCES

1. Atroshchenko, T. & Zdanevych, L. (2021). Aksiological Approach to the Formation of Multicultural Competence of Future Preschool Teachers. *Youth & market*. No. 2 (188), pp. 6–11. [in Ukrainian].
2. Dikun, I.A. (2019). Formuvannya dosvidu tvorchoi diialnosti maibutnikh uchyteliv muzyky u protsesi pedagogichnoi praktyky [Developing Creative Activity Experience of Future Music Teachers in the Process of Pedagogical Practice]. *Monograph*. Kyiv : Drahomanov National Pedagogical University, 242 p. [in Ukrainian].
3. Zhelanova, V.V. & Matvienko, O.V. (2022). Natsionalno-kulturna identychnist osobystosti: sutnist i struktura [A personality's national and cultural identity: essence and structure]. *Innovative pedagogy: scientific journal*. Odesa, Vol. 49. Book 1. pp. 17–20. [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy “Pro osvitu” [About education]. Available at: <http://ru.osvita.ua/legislation/law/2231/> [in Ukrainian].
5. Kachur, M.M. (2010). Patriotychne vykhovannia molodshykh shkoliariv zasobamy khudozhnoho kraieznavstva

## ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

[Patriotic education of junior schoolchildren through artistic local history]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv : Drahomanov National Pedagogical University, 20 p. [in Ukrainian].

6. Stehni, O.I. (2020). Natsionalna identychnist [National identity]. *Encyclopedia of Modern Ukraine*. Kyiv: Institute of Encyclopedic Research of the National Academy of Sciences of Ukraine. Available at: <https://esu.com.ua/article-71062> [in Ukrainian].

7. Utverdzhenia ukrainskoi natsionalnoi ta hromadian-skoi identychnosti (2024). [Affirmation of Ukrainian national and civic identity]. *Monograph*. K. Zhurba, I. Bekh, S. Boiko,

V. Yevtushok, S. Hariacha, L. Kanishevska, I. Kuchynska, S. Kuchynskyi, O. Lisovets, I. Nestaiko, L. Pavlova, V. Raho-zina, O. Reipolska, N. Senovska, S. Tolochko, S. Fedorenko, I. Shkilna, V. Yasko; (Eds.). K. Zhurba, O. Reipolska. Kyiv, 232 p. [in Ukrainian].

8. Shevniuk, O.L. (2003). Kulturolohichna osvita maibut-noho vchytelia: teoriia i praktyka [Cultural Education of Fu-ture Teachers: Theory and Practice]. *Monograph*. Kyiv : Drahoma-nov National Pedagogical University, 232 p. [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 26.02.2025

УДК 37.035:316.77:378](477)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2025.322259>

**Вадим Бескорвайний**, здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти  
кафедри освітології та інноваційної педагогіки  
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди

## ВПЛИВ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ НА ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглянуто вплив соціальних мереж на формування національної ідентичності здобувачів вищої освіти. Проаналізовано нормативно-правові документи та наукову літературу з цієї проблематики. Визначено, що національна ідентичність є основою для патріотизму, активної громадянської позиції та єдності нації. Охарактеризовано поняття "національна ідентичність" та основні чинники її формування у здобувачів вищої освіти: освітні програми, позааудиторні заходи, громадські організації і соціальні мережі. Доведено, що соціальні мережі є ефективним засобом формування світогляду, цінностей, соціалізації та ідентичності здобувачів вищої освіти. Висвітлено позитивні та негативні аспекти впливу соціальних мереж на формування особистості. Запропоновано ключові напрями для формування національної ідентичності: створення якісного національного контенту, формування онлайн-спільнот, залучення молоді до національних ініціатив, інтеграція соціальних мереж в освітній процес, розвиток медіаграмотності, популяризація української мови і культури.

**Ключові слова:** соціальні мережі; здобувачі вищої освіти; цифровізація; національна ідентичність; онлайн-спільноти; медіа грамотність; патріотизм.

**Лім. 15.**

**Vadym Beskorovainyi**, Applicant of the Third Educational and Scientific Level of  
Higher Education of the Education and Innovative Pedagogy Department,  
Kharkiv Hryhoriy Skovoroda National Pedagogical University

## THE INFLUENCE OF SOCIAL NETWORKS ON THE FORMATION OF NATIONAL IDENTITY OF HIGHER EDUCATION STUDENTS

The article considers the impact of social networks on the formation of national identity of higher education students. The article analyses legal and regulatory documents and scientific literature on this issue. It is determined that national identity is the basis for patriotism, active citizenship and unity of the nation. The concept of "national identity" and the main factors of its formation in higher education students are characterised: by educational programmes, extracurricular activities, public organisations and social networks. It is found that the formation of the national identity of higher education students is a complex process that occurs under the influence of various factors. Experience shows that social networks are the most effective factor in the digital society. The article defines social networks as digital platforms, services and applications that are built around the convergence of content sharing, public communication and interpersonal relationships. The popularity of social networks among applicants is determined: by Instagram, TikTok, YouTube, Facebook, Snapchat, X (Twitter), Telegram, WhatsApp, Discord, Viber, Twitch, Reddit. Their characteristics are given. It is proven that social networks are an effective means of shaping the worldview, values, socialisation and identity of students. The positive (communication, overcoming geographical barriers, emotional connections, strengthening cultural heritage, mobilisation and coordination of youth, etc.) and negative (dissemination of inaccurate information, fragmented perception of reality, the influence of foreign information space, large amount of information, etc.) aspects of the impact of social networks on the formation of students' identity are highlighted. The author proposes key areas of effective use of social media for the formation of national identity: creation of high-quality national content, formation of online communities, involvement of young people in national initiatives, integration of social media into the educational process, development of media literacy, and promotion of the Ukrainian language and culture.

**Keywords:** social networks; higher education students; digitalisation; national identity; online communities; media literacy; patriotism.